

Een gezelschapsspel over inclusieve opvang? Dat willen we niet missen! KIDDO trommelde zes spelers op en Neelke Dewulf. Als inclusiecoach bij Stad Gent bedacht zij het bordspel *All Inclusive* (zie kader), waarmee ze de spelers uitdaagt. Hoe denk jij over kinderen met een specifieke zorgbehoefte? Hoe zou jij die concrete situatie aanpakken? Zo krijg je al spelend een krachtige visie op inclusie mee.

All Inclusive, een gezelschapsspel over inclusie

deel 1

Kind inbegrepen



Op het bord liggen drie stapels kaarten: blauwe, gele en rode. Als je op een blauw vak komt, trek je een blauwe kaart, een reflectievraag. Als je op een geel vak komt, trek je een situatiekaart. Hoe zou ik als begeleider reageren? Ze beklemtoont dat er in het hele spel geen juiste of foute antwoorden zijn, het belangrijkste is de reflectie. Bij een rood vak hoort een kanskaart: soms heb je geluk, soms pech. Op de groene vakken moet je niets doen. Witte speelvakken kunnen je vooruit of achteruit catapulteren. Bij de twee oranje speelvakken ga je in time-out, dan moet je twee speelbeurten overslaan. 'Het is een rustplek en geen strafplek', zegt Neelke. 'Ook kinderen hebben dit af en toe nodig.'

Eigen dobbelsteen

Bedoeling is natuurlijk om zo snel mogelijk de finish te bereiken. De spelers kiezen hun pion, waarbij ook een specifieke dobbelsteen hoort. 'Wie heeft de zwarte?' vraagt Neelke. 'Tatiana, jij krijgt de zwarte dobbelsteen. Zes vlakken met zes cijfers, een doorsnee dobbelsteen.' Nu worden de anderen nieuwsgierig. Mady krijgt bij haar blauwe pion een dobbelsteen met enkel de cijfers 2 en 4. Ann-Sophie heeft een bruine dobbelsteen met ook veel tekeningen. 'Dan moet

je nog een keer, tot je een cijfer gooit.' Voor Danielle geldt hetzelfde, maar zij mag dan nog maar één keer proberen. 'Tja. Met jou hebben we minder geduld, je krijgt niet zoveel extra kansen.' De groene dobbelsteen van Fleur gaat soms vooruit, soms achteruit. 'Ook kinderen zetten soms een paar stappen terug', zegt Neelke. 'Al wil dat niet zeggen dat je niet als eerste kunt finishen.' Christine moet haar gele dobbelsteen op de cijfers in het deksel van de speeldoos gooien. 'Jouw hulpmiddel', zegt Neelke. 'Je gebruikt het zoals je wil, sommige spelers kunnen hun hulpmiddel na een poos heel goed gebruiken. Idem voor kinderen.'

Ze kunnen er zich wel in vinden: zoals kinderen verschillend in het leven staan, staan de spelers verschillend in het spel. Volgens Neelke is het weinig voorspelbaar. 'De speciale dobbelstenen gaan soms het snelst.'

Vraagkaarten

De spelers zijn klaar om te dobbelen. Tatiana belandt op een geel vak, ze trekt een situatiekaart. De situatie is echt gebeurd, Neelke heeft niets bedacht. *Céderic, 2 jaar, draagt voetbeugels. Na zijn middagdutje maak je zijn voetbeugels vast. Er komen kinderen bij je*

'In de kinderopvang gaat het erom je op te stellen als partner van de ouders. Als je iets niet zeker weet, kun je het ook expliciet vragen.'

staan die wijzen naar de beugels. Hoe reageer je? Tatiana antwoordt dat ze een en ander zou uitleggen. 'Misschien vraag ik hun ook of ze willen voelen.' De andere deelnemers vertellen hoe zij zouden reageren. Daarna geeft Neelke het kader mee. Voor de spelleider zit daarom ook een handleiding in de doos. 'Je kunt op verschillende manieren reageren, maar als je zijn voetbeugels verzwijgt, kan Cédéric het gevoel krijgen dat er iets mis is met hem. Daarom betrek je er het beste ook de andere kinderen bij. Vaak willen zij ook van alles weten, of het pijn doet bijvoorbeeld. Betrek Cédéric daarbij: vindt hij het oké dat ze even voelen? In het echt begon de begeleidster toen een gesprek over voeten. De kinderen ontdekten de onderlinge verschillen: stevige stappers, pantoffels, crocs... Maar ook de overeenkomsten: een kind had krullen zoals Cédéric, een ander zong even graag liedjes. Dat zijn mooie gesprekken.'

Het spel gaat verder. Ann-Sophie gooit zeven keer met haar dobbelsteen voor ze een paar stappen kan zetten. De anderen supporteren. Fleur moet twee stappen achteruit in plaats van vooruit. Mady gooit en komt op groen. Christine probeert het met haar hulpmiddel: in de doos belandt haar dobbelsteen steevast op het laagste cijfer. Danielle trekt een kanskaart. *Behalve jij mag iedereen twee stappen vooruit.* Binnen het spel valt het nog mee, maar we kunnen ons allemaal inbeelden hoe het in het echte leven voelt om achter te blijven.

Op zoek naar woorden

Dan komt Ann-Sophie bij de eerste reflectievraag. *Geef drie andere benamingen voor 'gehandicapt'.* 'Euh, persoon met een beperking of met een specifieke zorgbehoefte.' We discussiëren. Wat is er mis met de term handicap? Iedereen is het er over eens dat de persoon voorop moet staan en niet het label. In de kinderopvang spreken we over kinderen met een specifieke zorgbehoefte. Neelke: 'Tijdens dit spel hoef je niet bang te zijn om verkeerde woorden te gebruiken, maar in de opvang kies je je woorden beter zorgvuldig. Luister naar wat de ouders zeggen over hun kind. Als zij ontwikkelingsachterstand gebruiken, moet jij niet over ontwikkelingsstoornis spreken. Als zij vertellen dat hun kind het moeilijk heeft met zijn impulsbeheersing, moet jij de term ADHD niet gebruiken. In de kinderopvang gaat het erom je op te stellen als partner van de ouders. Als je niet zeker bent, kun je het ook expliciet vragen: "Als we over de zorgbehoefte van je kind praten, hoe kunnen we dat benoemen?"'

'Mijn definitie is nu al breder'

Als het de beurt is aan Tatiana, komen we bij een tweede reflectievraag. *Wat versta je onder specifieke zorgbehoeften?* 'Goh, alleen al door dit spel is mijn definitie breder geworden. Ik dacht vooral aan fysieke beperkingen, wat je kunt zien. Door de andere voorbeelden te horen, denk ik nu ook aan gedragsstoornissen.' Mady heeft een

medische achtergrond. Zij denkt aan kinderen die medicatie moeten nemen of een sonde nodig hebben. 'Kinderen bij wie je je aandacht moet houden en de klok in de gaten moet houden.' Neelke vult aan. 'Een specifieke zorg is een extra zorg voor een kind omwille van medische of psychosociale redenen. Het is niet de diagnose die bepalend is, maar welke zorg jouw organisatie (extra) aan het kind biedt.'

Zie je het zitten?

Wanneer Mady op geel belandt, staat ze voor een moeilijke situatie. *Anna, 1 jaar, komt wennen in je opvang. Anna heeft een meervoudige beperking. Na het wennen vertelt je collega dat ze de opvang van Anna niet ziet zitten. Hoe reageer je?* 'Misschien is het uit onmacht of onwetendheid, ik zou in de eerste plaats goed luisteren naar die collega.' Fleur zou de ouders vertellen dat ze zelf ook onzeker is. Volgens Neelke zijn dat inderdaad belangrijke elementen. 'Hou rekening met de bezorgdheden van je collega's. Zijn ze bang om fouten te maken in de zorg? Twijfelen ze of ze de andere kinderen nog genoeg aandacht zullen kunnen geven? Het is goed dat begeleiders hun onzekerheden durven delen, dan kan er ook aan gewerkt worden. Als je 'geen probleem, kom maar af!' roept, vrezen ouders soms dat je de problematiek van hun kind niet serieus neemt. Als je ouders zegt dat het voor jou ook nog zoeken is, begin je alvast het proces van samen op weg gaan.'

Ann-Sophie moet terug naar start. *Maar niet alleen,* staat er op de kanskaart. *Duid iemand aan die met je meegaat.* Ze kiest de pion van Mady, die staat helemaal op kop. Neelke lacht en beschrijft de twee reacties die ze vaak ziet. 'De ene speler kiest voor competitie en neemt diegene mee die al ver staat, een andere kiest voor het minst ingrijpende en neemt diegene die het dichtst bij start staat, want die moet niet zo ver terug. De ene reactie is niet beter dan de andere, maar in teamverband is het wel boeiend om hier verder op in te gaan.'

Overgangen zijn moeilijk

Nu mag Fleur een gele kaart trekken. *De ouders van Edis, 18 maanden, vragen zich af wanneer hun zoon overgaat naar de peutergroep. Edis heeft een motorische zorgnood waardoor hij (nog) niet kruipt of stapt. Jij vindt het nog veel te vroeg. Hoe reageer je?* 'Ik denk dat ik samen met een collega die ouders wil spreken. Misschien met concrete voorbeelden waarom we denken dat Edis nog niet klaar is.' Volgens Mady gebeurt zo'n gesprek het liefste nog voor Edis 18 maand is. Ann-Sophie wil zoeken naar rustige momenten in de peutergroep, momenten waarop Edis eventjes daar kan zijn. Iedereen vindt dit een moeilijke situatie. 'Daarom promoten we verticale groepen. Overgangen liggen moeilijk omdat ze vaak gebeuren ►



op basis van leeftijd of wat de kinderen al kunnen. Soms is een kind mentaal nog een baby maar fysiek al een peuter: dan heeft het behoefte om meer te ravotten, terwijl het niet mee kan met de andere activiteiten. Soms is het omgekeerd: dan wil een kind lichamelijke geborgenheid maar ook cognitieve uitdaging. In een verticale groep vermijd je dergelijke dilemma's. In een verticale groep confronteer je ouders ook minder met het feit dat hun kind niet mee kan met leeftijdsgenoten, er zijn geen overgangen.'

Open over angsten

Als Christine haar dobbelsteen op de cijfers in de doos gooit, sakkert ze. Het hulpmiddel ligt haar niet, ze komt maar moeizaam vooruit. Maar ze heeft een reflectievraag te pakken! *Zijn er specifieke zorgbehoeften waar je het moeilijk mee hebt of bang voor bent?* 'Sonderen, prikjes... Ik ben bang dat ik fouten zou maken. Het liefste zou ik de medische zorgen overlaten aan een collega die er meer van weet. Als ik heel eerlijk ben schrikken kinderen met duidelijke misvormingen mij ook af. Ik denk bijvoorbeeld aan een open gehemelte: ik zou even bij dat fysieke uiterlijke blijven hangen, ik zou me bewust over die belemmering heen moeten zetten om contact te kunnen maken. Daarna zou het wel lukken, maar die kleine aarzeling is er toch.' Verschillende spelers zijn bang voor agressieve kinderen. 'Misschien verlies ik ook wel mijn geduld bij een kind dat de hele tijd aan mij zou hangen.' Wat bij oudere kinderen ook moeilijk ligt zijn mentale problemen. Er is grote bezorgdheid of het kind mee kan doen. Neelke is blij dat we zo open zijn. 'Eventuele angsten moeten op tafel, dan kun je met minder ruis verder spelen. Ook in de praktijk lukt inclusie beter als je eerlijk je zorgen deelt.'

De behoeftepiramide

Ken je de basisbehoeften van kinderen? Hoe vul je die in? Als Ann-Sophie de vierde reflectievraag krijgt, herinnert ze zich iets uit haar opleiding Pedagogie van het Jonge Kind. 'Is dat die piramide van Maslow? Daarin staan voeding en slaap, maar ook warmte en geborgenheid. Als ik dat vertaal naar het pedagogische raamwerk denk ik aan welbevinden en betrokkenheid.' Neelke lacht. 'Je doet hard je best, alsof dit een mondeling examen is! Maar inderdaad, het gaat om de behoeftepiramide. Onderaan staan lichamelijke behoeften en veiligheid en zekerheid. Als ik aan begeleiders vraag hoe het met het

kind in de groep gaat, zeggen ze vaak dat slapen en eten goed lukt, dat medisch alles in orde is. Ik begrijp dat: als je kinderen met een zorgbehoefte te slapen legt of eten geeft, komen er vaak extra dingen bij kijken. Maar ook sociaal contact, waardering en zelfontplooiing zijn belangrijk. Is het kind ook opgenomen in de groep? Soms zie ik dat de anderen het kind met de extra zorgbehoefte wel tolereren, maar dat het kind zelf niet echt participeert. Dan heeft het kind niet het gevoel dat hij in de groep verschil maakt. Werk gerust aan de eerste lagen van de behoeftepiramide, zo leg je de basis voor een goed gevoel en dat is de voorwaarde om contact te leggen. Maar zet dus ook in op dat sociaal contact, op verbinding, waardering en erkenning. Welbevinden en betrokkenheid, dat blijft belangrijk.

Ondertussen is Tatiana 20 stappen verder, de eerstvolgende speler is Fleur. Zij staat op 8. Wie wordt de winnaar? Welke vragen komen nog aan bod? En raakt Christine verder met haar hulpmiddel? Lees het vervolg in de middenkatem van KIDDO nummer 2 dat in maart verschijnt. ◀

Zin om zelf te spelen?

All Inclusive is een speelse methodiek om met teams of lerende netwerken te reflecteren over inclusieve opvang van kinderen met een specifieke zorgbehoefte. De vragen tijdens het parcours sluiten aan bij de praktijk van de gezins- en groepsopvang van baby's en peuters en bij de opvang van schoolgaande kinderen. Neelke Dewulf van de Dienst Kinderopvang van Stad Gent bedacht dit spel, Jannes Baert tekende voor de layout. De visie van dit spel sluit aan bij de visie van Kind & Gezin, zie www.kindengezin.be/kinderopvang/sector-babys-en-peuters/inclusieve-opvang. Op die pagina vind je ook een overzicht van de Centra voor Inclusieve Kinderopvang. Je kunt de inclusiecoaches van deze centra contacteren om het spel in jouw organisatie te begeleiden.